

УДК 336.71

Гасій О.В.

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри фінансів та банківської справи
ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ЗАКОНОМІРНОСТІ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНИХ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ В УКРАЇНІ

PATTERNS OF REGIONAL BANKING SYSTEMS IN UKRAINE

АНОТАЦІЯ

У статті на основі аналізу показників банківської діяльності в регіонах виявлено сучасні закономірності розвитку регіональних банківських систем в Україні. Доведено, що зацікавленість банків у веденні бізнесу залежить від соціально-економічних умов їх діяльності. Обґрунтовано способи подолання асиметричності розвитку регіональних банківських систем, які полягають у вдосконаленні політики центрального банку в напрямі стимулювання діяльності банків у регіонах. Розроблені у статті пропозиції спрямовані на формування державної підтримки банків та стимулювання їх діяльності в напрямі підтримки малорозвинених територій.

Ключові слова: банк, закономірність, соціально-економічний розвиток, регіон, регіональна банківська система.

АННОТАЦИЯ

В статье на основе анализа показателей банковской деятельности в регионах выявлены современные закономерности развития региональных банковских систем в Украине. Доказано, что заинтересованность банков в ведении бизнеса зависит от социально-экономических условий их деятельности. Обоснованы способы преодоления асимметричности развития региональных банковских систем, которые заключаются в совершенствовании политики центрального банка в направлении стимулирования деятельности банков в регионах. Разработанные в статье предложения направлены на формирование государственной поддержки банков и стимулирование их деятельности относительно поддержки малоразвитых территорий.

Ключевые слова: банк, закономерность, социально-экономическое развитие, регион, региональная банковская система.

ANNOTATION

In the Article on the basis of analysis of indicators of banking activities in the regions identified current patterns of regional banking systems in Ukraine. Proved that the interest of banks in business depends on the socio-economic conditions of their activity. Grounded ways to overcome the asymmetry of development of regional banking systems, which are to improve the central bank's policy towards stimulating the activity of banks in the region. Developed in the Article proposals aimed at creating public support banks and stimulate their activities towards supporting undeveloped areas.

Keywords: bank, pattern, socio-economic development, region, regional banking system.

Постановка проблеми. В умовах необхідності вирішення складних завдань соціально-економічного розвитку територій України важливим є різноплановий аналіз банківської діяльності, яка має різні форми в регіонах. Постає проблема дослідження наявної економіко-територіальної специфіки і галузевих особливостей, які причинно визначають будову регіональної банківської системи [10, с. 100]. Для того щоб забезпечити розвиток економіки, необхідно всебічно вивчати напрями взаємодії банків із соці-

ально-економічним середовищем регіонів, що дасть змогу визначити закономірності функціонування регіональних банківських систем у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження аналізу діяльності банків у регіонах проводили М.П. Могилюницька [2], К.І. Мос-тайкіна [3], О.П. Овчинников [4], І.М. Рикова, Н.В. Фісенко [8], В.Ю. Чесноков та інші вітчизняні й зарубіжні науковці. Нині в економічній науці обґрунтовано теоретичні засади функціонування національної банківської системи та її регіональних особливостей, приділено увагу кількісним аспектам діяльності банків у регіональних масштабах.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте залишається відкритою для вивчення проблема низького рівня функціонування вітчизняних банківських систем у регіонах та виявлення причин, які зумовлюють їх подальше погіршення, для розроблення пропозицій щодо подолання негативних тенденцій у фінансовому становищі адміністративно-територіальних одиниць.

Мета статті полягає в аналізі сучасного стану банківської діяльності в регіонах України, визначенні закономірностей розвитку вітчизняних регіональних банківських систем та наданні пропозицій щодо подолання асиметричності розвитку регіональних банківських систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах вітчизняна банківська система стикається з великою кількістю викликів і складнощів, які зумовлені як внутрішніми проблемами її розвитку, так і зовнішніми впливами. Одним із факторів її стабілізації, на нашу думку, є розвиток регіональних банківських систем як цілісної сукупності регіональних суб'єктів банківської діяльності, що функціонують на законних підставах у межах певної територіально-адміністративної одиниці країни й неподільно пов'язані з її соціально-економічним середовищем, взаємодіють й розвиваються у цьому середовищі, виконуючи притаманні їм функції [12, с. 156] у контексті курсу держави на децентралізацію публічного управління та посилення фінансової самостійності регіонів.

Слід констатувати, що банки розміщені по території України вкрай нерівномірно, на що

звертає увагу багато дослідників [1; 9; 10; 11] та підтверджують дані табл. 1.

Переважаюча частка банків – юридичних осіб (83,5%) на початок 2015 р. була зареєстрована у трьох областях: Київській (71,2%), Дніпропетровській (7,4%), Одеській (4,9%). Причому тенденція збільшення кількості самостійних банків чітко спостерігається лише у Київському регіоні та значно менш наочно – у Дніпропетровському.

Вищеописана ситуація є об'єктивною та характерною для країн, де існує значна територіальна непропорційність концентрації капіталу та бізнесу; крім того, банківська система формувалася не еволюційно впродовж тривалого історичного періоду, а за короткий період часу. Реєстрація банку, зокрема у столичному регіоні, дає змогу спростити та прискорити виконання всіх необхідних для цього адміністративних процедур.

Водночас слід зазначити, що із 116-ти банків, зареєстрованих станом на 01.01.2015 у Києві та Київській області, переважна більшість є системними, багатofіліальними, а їх підрозділи здійснюють діяльність на всій або більшій частині території України, тобто активно функціонують у складі регіональних банківських систем.

Щодо безпосередньо регіональних банків, то, за оцінками фахівців, кількість їх в Україні є незначною – близько 20% усіх банківських установ [1].

У процесах формування та розвитку регіональних банківських систем простежуються певні тенденції, які, на нашу думку, ще не повною мірою відображені та систематизовані в науковій літературі, хоча деякі напрацювання вже існують. Так, К.І. Мостайкіна вважає, що функціонування РБС підпорядковується таким закономірностям:

- просторове формування національного доданого продукту й сукупного суспільного продукту держави;
- нерівномірність розміщення продуктивних сил, тобто нерівномірність формування сукупного суспільного продукту у просторі (на території держави);
- необхідність просторового вирівнювання сукупного суспільного продукту шляхом його часткового централізованого перерозподілу;
- доцільність перерозподілу сукупного суспільного продукту для ефективного просторового використання ресурсів держави;
- однорідність грошового простору у межах держави з наявним територіальним поділом, який передбачає спеціалізацію, що забезпечує

Таблиця 1
Кількість банків – юридичних осіб у розрізі регіонів України за 2007–2014 рр.

Регіон/область	01.01.2008	01.01.2009	01.01.2010	01.01.2011	01.01.2012	01.01.2013	01.01.2014	01.01.2015	Темп змін за період, %
Вінницька	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Волинська	2	2	2	2	1	1	1	0	0
Дніпропетровська	14	14	13	13	13	14	14	12	109,1
Донецька	10	11	11	11	10	10	10	6	60,0
Житомирська	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Закарпатська	1	1	1	1	1	1	1	1	100,0
Запорізька	2	3	3	3	3	3	3	3	100,0
Івано-Франківська	1	1	1	1	0	0	0	0	0
Київська та м. Київ	105	112	113	110	115	115	119	116	119,6
Кіровоградська	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Луганська	2	2	2	2	2	2	2	2	100,0
Львівська	5	5	5	4	5	5	5	5	100,0
Миколаївська	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Одеська	10	10	9	9	8	8	8	8	80,0
Полтавська	2	3	3	3	3	3	3	2	100,0
Рівненська	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Сумська	2	2	2	2	1	1	1	1	100,0
Тернопільська	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Харківська	11	11	10	9	9	8	8	4	33,3
Херсонська	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Хмельницька	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Черкаська	0	0	0	0	0	0	0	0	х
Чернігівська	3	3	3	3	3	3	3	3	100,0
Чернівецька	0	0	0	0	0	0	0	0	х
АРК та м. Севастополь	3	2	2	2	2	2	2	0	0

Джерело: побудовано автором за матеріалами [6]

можливості найбільшого росту регіонального внутрішнього валового продукту;

– необхідність концентрації грошових коштів для потреб усього державного простору й внутрішньорегіональних завдань (просторів окремих регіонів);

– неадекватність просторової структури вартісних відтворювальних елементів (сукупного суспільного продукту: регіонального внутрішнього продукту, додаткового продукту), фондів грошових коштів і фінансових ресурсів, що є об'єктивним наслідком економічної спеціалізації регіонів [3].

На нашу думку, автором у цьому разі розкриваються макроекономічні причини та умови існування регіональних банківських систем, а не власне закономірності їх розвитку. З історичної точки зору підходять до аналізу тенденцій територіального розміщення банків О.П. Овчинников і В.Ю. Чесноков [4]. Кількісні аспекти цієї проблеми вивчають І.М. Рикова та Н.В. Фісенко [8].

Зазначимо, що, враховуючи дуальність економічної сутності регіональної банківської системи, тенденції її розвитку відобразатимуть взаємозв'язки як із соціально-економічною системою регіону, так і з національною банківською системою. Крім того, певні тенденції можна вважати навіть закономірностями, під якими розуміється внутрішньо необхідний, стабільний і суттєвий зв'язок між соціальними (у т. ч. економічними) явищами й процесами, що визначає становлення, функціонування, розвиток і відмирання цілісної системи або її окремих підсистем.

На нашу думку, однією з таких тенденцій, яка вже може вважатися закономірністю, є відповідність структури й стану регіональної банківської системи загальному рівню розвитку регіону, на що, як правило, у першу чергу звертається увага дослідників [4]. Зокрема, в Україні банки – юридичні особи зареєстровані переважно в найбільш розвинутих областях (табл. 2).

Водночас дані кількісного складу банківських систем у регіонах України свідчать, що кількість філій та відділень банків, як регіональних, так і тих, що здійснюють свою діяльність на території всієї країни, також безпосередньо залежить від рівня його інвестиційної привабливості та соціально-економічного розвитку. Найбільша концентрація банківських установ різних видів має місце у м. Київ, Дніпропетровській, Львівській, Одеській та Харківській областях.

Математичним підтвердженням установленної закономірності є розрахована методом кореляційного аналізу тіснота зв'язку між кількістю банківських установ у регіонах та рейтингом їх соціально-економічного розвитку, яка дорівнює $-0,6$, що свідчить про значний зв'язок цих показників, а знак «мінус» є наслідком того, що зниження рейтингу фактично відображається у зростанні номеру позиції регіону (рис. 1).

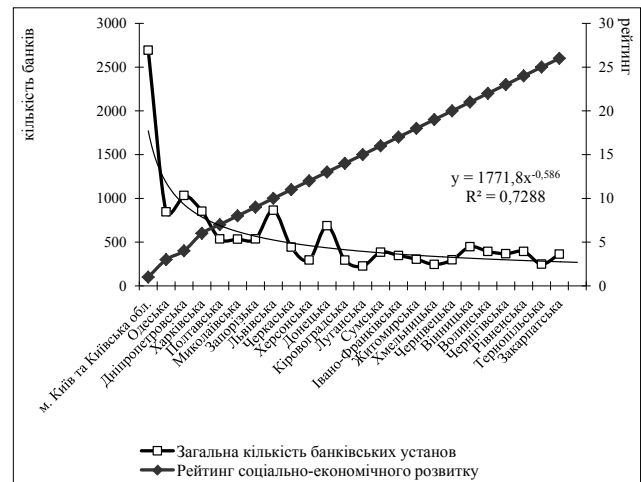

Рис. 1. Графічне відображення відповідності кількості регіональних банківських установ рівню розвитку регіону

Джерело: побудовано автором за даними НБУ та [7]

Варто зазначити, що й економічні характеристики діяльності регіональних банківських систем, зокрема, обсяги залучених депозитів та наданих кредитів, також суттєво розрізняються по регіонах України і змінюються переважно відповідно до стану їх розвитку.

Аналіз офіційних даних Національного банку України у розрізі регіонів засвідчив, що в більшості областей акумульовані ресурси переважають над наданими кредитами і лише у декількох областях – Київській, Одеській, Дніпропетровській, Донецькій, Кіровоградській, Луганській – кредитний портфель є більшим за депозитний. Рівень відсоткових ставок, безумовно, визначається станом регіонального фінансового ринку, проте спостерігається тенденція зростання процентної маржі у менш розвинутих регіонах.

Аналіз також засвідчив, що підрозділи банків, що мають розгалужену мережу філій, як правило, зосереджується в обласних центрах та інших найбільш розвинутих населених пунктах регіону (табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать, що у зазначених банків переважна частина, 58,8%, підрозділів, розташовані в обласних центрах, 21,9% – у містах обласного підпорядкування і лише 19,3% – в інших районних центрах та населених пунктах.

Зауважимо, що означена закономірність є цілком об'єктивною, пов'язаною з комерційним характером банківської діяльності, який вимагає одержання максимальних фінансових результатів від здійснених вкладень. Водночас чисельна та розгалужена банківська мережа регіону сприяє його подальшому економічному зростанню, що в результаті лише збільшує диспропорційність територіального розвитку.

Можна вважати, що розвиток дистанційного обслуговування певним чином пом'якшує негативні наслідки реалізації цієї закономірності, проте він є доступним (знов-таки пере-

важно у розвинутих населених пунктах) і може використовуватися лише достатньо обізнаними та підготовленими користувачами. Проблема наближення банківських послуг до населення та представників малого бізнесу всієї країни повинна стати складовою частиною державної політики у фінансовій сфері й може, на нашу думку, мати два шляхи вирішення: по-перше, це подальший розвиток та зміцнення мережі підрозділів державних банків (ПАТ «Ощадбанк», ПАТ «Укресімбанк», ПАТ «Укргазбанк»); по-друге, доцільною є державна підтримка розвитку мережі приватних банків у непривабливих для них з економічної точки зору регіонах.

В умовах украї складної економічної ситуації така підтримка навряд чи може мати фінансовий характер, хоча участь держави у створенні та вдосконаленні сучасних комунікаційних мереж на території країни сприятиме й організації роботи банківських відділень. Проте можна говорити про розвиток законодавчо-нормативних засад здійснення банківської діяльності, використовуючи при цьому досвід зарубіжних країн. Зменшення витрат банків на створення та утримання своїх підрозділів у слабозрозумітих регіонах досягалося там за рахунок розвитку партнерської моделі банківських відділень у двох її формах – франчайзингової та агентської, а також за рахунок посилення співп-

раці банків із відділеннями поштової служби. Розробка Національним банком України відповідної нормативної бази буде сприяти запровадженню зазначених моделей у нашій країні, а отже, і насиченню банківськими послугами всіх її адміністративно-територіальних одиниць.

Аналіз функціонування банківських установ у регіонах України виявив тенденцію до скорочення кількості регіональних балансових філій банків (табл. 3).

Кількість діючих регіональних філій суттєво скорочується в групах як державних, так і приватних банків, причому цей процес інтенсифікувався під час фінансово-економічної кризи. Так, за період 2006–2010 рр. у секторі державних банків, незважаючи на збільшення їх кількості з двох до чотирьох (п'ятий державний банк – ПАТ «Родовід Банк» – був перетворений на санаційний банк), кількість філій зменшилася з 465 до 294, тобто на 36,8%, а в секторі приватних банків – більш ніж удвічі: з 978 до 447. Зменшення їх кількості продовжується й зараз. Нині залишилося лише чотири банки, які мають філії в кожному регіоні країни: «ПриватБанк», «Укресімбанк», «Ощадбанк» та «Райффайзен Банк Аваль». За 2015 р. регіональна мережа банків зменшилася ще на 1 066 установ (8,24%), отже, на початок 2016 р. їх залишилося 11,9 тис.

Слід зазначити, що в Україні кількість безбалансових відділень останнім часом, після завер-

Таблиця 2
Територіальне розміщення мережі установ окремих банків України станом на 01.01.2015

Назва банку	Кількість банківських установ			
	Обласні центри	Міста обласного підпорядкування	Районні центри	Інші населені пункти
Дніпропетровський регіон				
Восток	19	4	1	-
Кредит Дніпро	23	14	9	5
ПриватБанк	1245	654	496	178
Запорізький регіон				
Індустріалбанк	26	6	3	-
МетаБанк	34	7	-	-
Київський регіон				
Креді Агріколь Банк	147	16	5	-
Ощадбанк	2288	977	342	471
Райффайзен Банк Аваль	547	39	26	14
Укргазбанк	132	25	9	-
Укресімбанк	64	11	7	-
Укрсоцбанк	233	19	12	-
Львівський регіон				
ВІЕС Банк	25	8	3	2
Ідея Банк	55	12	5	2
Кредобанк	65	27	13	3
Львів	19	4	1	-
Полтавський регіон				
Полтава-Банк	36	22	14	6
Промислово-фінансовий банк	2	1	-	-
Разом по визначеній сукупності банків	4960	1846	946	681

Джерело: побудовано автором на основі інформації сайтів банків

Таблиця 3

Філіяльний складник регіональних банківських систем в Україні

Регіон/область	Кількість регіональних балансових філій банків станом на 01 січня								
	2004	2005	2007	...	2011	2012	2013	2014	2015
Вінницька	32	37	40		13	9	5	4	4
Волинська	24	23	24		11	7	6	4	4
Дніпропетровська	96	99	89		48	37	15	10	9
Донецька	125	125	127		90	47	11	9	5
Житомирська	38	36	32		14	9	7	4	4
Закарпатська	39	38	39		16	7	6	4	4
Запорізька	52	55	49		15	11	7	6	5
Івано-Франківська	38	41	44		24	10	8	6	4
Київська та м. Київ	166	155	148		85	59	38	34	31
Кіровоградська	37	38	39		16	9	9	6	4
Луганська	66	65	65		45	27	11	9	0
Львівська	73	76	74		52	35	14	9	5
Миколаївська	53	54	56		25	14	9	7	5
Одеська	64	70	70		49	29	14	15	11
Полтавська	56	56	59		29	20	10	10	6
Рівненська	24	22	28		15	10	9	5	4
Сумська	44	44	46		23	12	9	6	5
Тернопільська	29	33	36		12	8	6	4	4
Харківська	75	70	73		28	16	11	9	4
Херсонська	49	45	43		15	11	8	7	4
Хмельницька	40	40	43		18	9	6	6	4
Черкаська	47	46	50		29	19	5	4	4
Чернігівська	38	36	35		18	6	4	4	4
Чернівецька	21	21	24		11	8	5	4	4
АР Крим та м. Севастополь	79	86	82		39	26	15	10	0

Джерело: побудовано автором за даними Національного банку України

Таблиця 4

Кількість банківських відділень, що припадає на 10 тис. мешканців, у розрізі регіонів України

Область	Станом на початок року							Темп змін, %
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Вінницька	3,73	3,55	3,45	3,56	3,58	3,32	2,75	73,73
Волинська	4,24	4,10	3,76	3,86	3,63	3,16	2,78	65,68
Дніпропетровська	5,19	4,98	4,88	4,79	4,75	3,98	3,08	59,32
Донецька	4,54	4,18	3,94	4,02	3,94	2,02	1,56	34,38
Житомирська	3,24	3,21	3,03	2,98	2,88	2,74	2,37	73,35
Закарпатська	4,95	4,66	4,24	4,04	3,89	3,19	2,85	57,62
Запорізька	4,97	4,47	4,17	4,23	4,21	3,80	2,97	59,80
Івано-Франківська	4,27	3,98	3,63	3,44	3,35	3,11	2,49	58,21
Київська та м. Київ	5,88	5,74	5,79	6,12	6,18	7,75	11,20	190,46
Кіровоградська	4,20	3,82	3,66	3,76	3,69	3,37	2,96	70,43
АР Крим	7,28	7,36	6,93	6,62	6,91
Луганська	3,81	3,54	3,28	3,47	3,47	1,86	0,99	25,97
Львівська	4,57	4,30	4,27	4,62	4,62	6,28	2,92	63,94
Миколаївська	5,80	5,63	5,15	5,37	5,15	4,28	3,67	63,39
Одеська	5,99	5,68	5,45	5,69	5,64	4,80	3,47	57,88
Полтавська	5,82	5,66	5,32	5,23	5,10	4,63	3,64	62,52
Рівненська	3,88	3,66	3,43	3,43	3,37	3,09	2,50	64,27
Сумська	4,64	4,28	4,06	4,12	4,13	3,78	3,34	72,09
Тернопільська	3,24	3,00	2,74	2,86	2,77	2,47	2,28	70,42
Харківська	4,90	4,68	4,73	4,91	4,89	3,95	3,10	63,43
Херсонська	4,91	4,66	4,23	4,35	4,33	3,48	2,72	55,30
Хмельницька	3,82	3,63	3,32	3,36	3,30	3,08	1,85	48,33
Черкаська	6,67	6,05	5,72	5,68	5,60	4,57	3,49	52,39
Чернівецька	4,88	4,67	4,53	4,56	4,39	3,78	3,24	66,34
Чернігівська	5,77	5,70	5,19	4,92	4,93	4,24	3,40	58,95
У середньому по Україні	4,97	4,74	4,53	4,60	4,57	4,20	2,92	58,74

Джерело: розраховано автором за даними [5; 6]

шення фінансово-економічної кризи, почала зростати [6]. Проте збільшення чисельності відділень відбувається не тільки за рахунок відкриття нових операційних офісів, а й унаслідок оптимізації бізнес-моделей багатofilіальних банків, коли філії перетворюються на відділення, що не мають власного балансу та номеру МФО. Процес переходу на єдиний баланс уже завершений у більшості вітчизняних системних банків. Із точки зору аналізу перспектив діяльності РБС це означає, що у фізичному сенсі підрозділ банку залишається працювати на певній території, зберігає свою клієнтуру, проте обсяг його операцій включається до звітності головного офісу або філії макрорегіону (що включає декілька областей). Це створює ілюзію надмірної концентрації банківського бізнесу в окремих регіонах і ставить перед Національним банком завдання вдосконалення методики оцінки обсягів проведених банківських операцій, зокрема залучених депозитів та наданих кредитів у регіональному розрізі.

Втім, у нашій країні в цілому простежується тенденція до погіршення банківського обслуговування, що знаходить відображення у зменшенні показника кількості банківських відділень, що припадає на 10 тис. мешканців (табл. 4).

Як свідчать дані табл. 4, із 2009 по 2015 р. у середньому по Україні кількість відділень, що припадає на 10 тис. осіб, скоротилася більш ніж у два рази, близько до трьох установ. Зниження показника відбулося в усіх регіонах, окрім Києва та Київської області.

Зарубіжний досвід свідчить, що значення цього показника на рівні 2 характерно для розвинутих європейських країн із високим рівнем проникнення Інтернету та великою кількістю дистанційних клієнтів банків: Швеції, Нідерландів, Великої Британії та ін. Водночас у багатьох інших країнах – Німеччині, Польщі, Італії, Естонії та ін. – кількість банківських підрозділів на 10 тис. мешканців дорівнює або перевищує 4, що пояснюється і значним розвитком сегменту регіональних банків.

На нашу думку, закономірним є те, що формування регіональних банківських систем відбувається під контролем держави, що знаходить відображення у реєстрації Національним банком України новостворених банків усіх форм власності та організаційно-правових форм, реєстрації філій банків, у т. ч. іноземних, та представництв вітчизняних банків, відкриття банківських відділень. Безпосередньо Національним банком України вирішуються питання щодо можливості вживання у найменуванні банку слів, визначених статтею 15 Закону України «Про банки і банківську діяльність», отримання висновку з приводу наміру заснування державного банку та зміни розміру його статутного капіталу, акредитації представництва іноземного банку на території України.

Своєю чергою, банківська система регіону повинна мати здатність реагувати на несприятливі фактори в економіці та мати достатні фінансові та організаційні ресурси для уникнення або мінімізації відповідних ризиків. Закономірністю її функціонування об'єктивно мають бути розвиток, самовдосконалення, розширення спектра операцій, покращення якості фінансово-банківських продуктів та послуг, що, зрештою, відображає зростання вимог основної клієнтури регіональних банківських установ – населення та підприємців – до ефективності банківської діяльності.

Нарешті, у сучасних умовах загальною закономірністю функціонування банківської системи, у тому числі її регіонального складника, є підвищення рівня транспарентності як із точки зору структури власності та корпоративного управління, так і з точки зору отримання всіма стейкхолдерами повної та достовірної статистичної інформації щодо результатів її роботи. Сьогодні інформаційне забезпечення аналізу регіональної банківської системи в Україні не може вважатися достатнім і задовільним, оскільки Національним банком, насамперед, не надаються регулярні відомості щодо кількості різноманітних організаційних форм банківських установ як у цілому по країні, так і по кожному регіону, що не дає змоги відстежувати динаміку структури регіональних банківських систем, розраховувати та аналізувати у часі забезпеченість населення банківськими послугами. Довідник банківських установ України, що розміщений на сайті НБУ, надає відомості лише на поточну дату.

Для забезпечення достовірності банківської статистики у регіональному розрізі необхідно, на нашу думку, враховувати тенденцію централізації управління банківськими підрозділами, що останнім часом простежується у великих системних багатofilіальних банках і знаходить відображення у перетворенні балансових філій на безбалансові відділення, операції яких ураховуються на балансах філій або банків, розташованих в інших областях. Фактично це викривляє дані щодо залучення та розміщення ресурсів за регіонами країни у бік завищення ролі областей розташування головних офісів банків та макрорегіональних філій. Водночас зазначимо, що в Україні існує практична можливість формування достовірної фінансово-банківської статистики в регіональному розрізі, оскільки правила ведення аналітичного бухгалтерського обліку та вимоги НБУ щодо створення банківських відділень передбачають установа ознаки приналежності конкретної банківської установи та всіх її операцій до певної області.

Утім, навіть у умовах нерівномірного розміщення та зменшення загальної чисельності банківських установ в Україні регіональні банківські системи продовжують забезпечувати фінансове обслуговування суб'єктів господа-

рювання та населення областей, ефективність і достатність якого повинна бути з'ясована шляхом різнобічного аналізу механізму такої взаємодії.

Висновки. Таким чином, повноцінне функціонування регіональних банківських систем сьогодні розглядається як невідмінна умова стабілізації регіональної економіки та підвищення рівня життя населення. У процесі дослідження доведено, що у формуванні й розвитку вітчизняних регіональних банківських систем простежуються певні тенденції, стабільний характер яких дає змогу говорити про перетворення їх на закономірності, а саме: відповідність структури й стану регіональної банківської системи загальному рівню розвитку регіону; зосередження філіальної мережі банківських установ в обласних центрах та інших найрозвинутіших населених пунктах регіону; поступову зміну структури РБС за рахунок зменшення кількості регіональних банків унаслідок їх реорганізації або ліквідації та збільшення частки філій та відділень іногородніх банків. Як наслідок, практично в усіх регіонах України виявлено погіршення якості банківського обслуговування, що характеризується показником кількості відділень, що припадають на 10 тис. населення.

Окрім того, закономірним у розвитку РБС є здійснення державного контролю над формуванням банківських систем регіонів, самовдосконалення банківських установ, розширення спектра операцій, покращення якості фінансово-банківських продуктів та послуг; підвищення рівня транспарентності регіональної банківської системи, що повинно досягатися за рахунок збільшення обсягу інформації, яка надається НБУ в регіональному розрізі.

Однак трансформація регулятора грошового ринку та стратегічна переорієнтація розвитку національної банківської системи не сприяють, на нашу думку, стимулюванню розвитку регіональних банківських систем. Ця проблема, своєю чергою, визначає необхідність переосмислення сучасних функцій та ролі Національного банку України в регіонах у напрямі посилення взаємодії банків із соціально-економічним середовищем їх діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Банківські операції : [підручник] / А.М. Мороз, М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна [та ін.] ; за заг. ред. А.М. Мороза ; 3-є вид., перероб і доп. – К. : КНЕУ, 2008. – 608 с.
2. Могильницька М.П. Ефективність діяльності банківської системи (регіональний аспект дослідження) : [монографія] / М.П. Могильницька. – Львів : ЛБІ НБУ, 2007. – 205 с.
3. Мостайкина К.И. Закономерности и особенности развития региональной банковской системы : автореф. дис. ... к.э.н. : спец. 08.00.01 «Экономическая теория» / К.И. Мостайкина ; ФГОУ «Чувашский государственный ун-т им. И.Н. Ульянова». – Чебоксары, 2008. – 24 с.
4. Овчинников О.П. Тенденции и закономерности развития банковской системы и филиальной сети в регионах России / О.П. Овчинников, В.Ю. Чесноков // Финансы и кредит. – 2008. – № 19(307). – С. 2–9.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/>.
7. Кухта П. Рейтинг економічного розвитку регіонів України / П. Кухта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://real-economy.com.ua/publication/ratings/8006.html>.
8. Рыкова И.Н. Тенденции и закономерности развития банковской системы Северо-Кавказского федерального округа / И.Н. Рыкова, Н.В. Фисенко // Финансы и кредит. – 2010. – № 18(402). – С. 12–18.
9. Розвиток банківської системи України : монографія / За заг. ред. д.е.н., проф. Т.С. Смовженко. – К. : УБС НБУ, 2010. – 462 с.
10. Родченко С.С. Оцінка рівня забезпеченості регіонів України банківськими установами / С.С. Родченко // Економічні науки. – 2008. – Вип. 5(17). – Ч. 2 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/en_oif/2008_5_2/zbirnik_O_FN_5_Ч_2_176.pdf.
11. Шиндер О.В. Аналіз банківської діяльності в регіонах України / О.В. Шиндер // Проблеми та перспективи становлення фінансової системи України : мат. XII Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Севастополь, 14–17 жовтня 2009 р.). – Севастополь : СевНТУ, 2009. – С. 100–102.
12. Шиндер О.В. Регіональна банківська система як соціально-економічна категорія / О.В. Шиндер // Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. Серія «Економічні науки». – 2009. – № 2(33). – С. 153–157.